

Hallituksen esitysluonnos eduskunnalle sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisen uudistusta ja maakuntien perustamista koskevaksi lainsäädännöksi

Lahden kaupungin kirjallinen lausunto

Pyydettyjen monivalintavastausten lisäksi Lahden kaupunki antaa erillisen lausunnon soteuudistuksesta. Lahden kaupungin lausunnossa on koottu keskeiset asiat, joihin Lahden kaupunki esittää tarkennusta tai muutosta.

1. Sote-maakuntien rahoituspohja ei ole oikeudenmukainen Päijät-Hämeen osalta

Esityksen mukaan rahoitus perustuu pääosin valtion rahoitukseen. Käytännössä valtion rahoituksen lisäksi sote-maakunnilla on asiakas- ja käyttömaksutuloja.

Päijät-Hämeen maakunnan yleiskatteellinen laskennallinen rahoituspohja olisi nykytasoon verrattuna 313 euroa asukasta kohden suurempi. Päijät-Hämeen maakunnan ja Lahden kaupungin sosiaali- ja terveystalouden kustannukset ovat maan keskitasoa alhaisemmat. Lakiesityksen siirtymätasaus rajoittaisi pysyvästi rahoituspohjan muutoksen +/-150 euroon asukasta kohden.

Ehdotuksessa esitetyn Päijät-Hämeen sote-maakunnan rahoituksen ennakoitaan kasvavan yhteensä noin 31 miljoonaa euroa vuoden 2020 kustannustasossa uudistuksen seitsemän ensimmäisen vuoden aikana. *Siirtymätasauksen vuoksi Päijät-Hämeen sote-maakunnalta jää saamatta siirtymäajan jälkeen vuositasolla 33,7 miljoonaa euroa arvioitua tarvetta vähemmän* sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen ja pelastustoimen järjestämiseen.

2. Kaupungin omaisuus tulee korvata täysimääräisesti eri omaisuusjärjestelyissä

Voimaanpanolain mukaan sairaanhoitopiirit ja erityishuoltopiirit siirrettäisiin sote-maakuntiin suoraan lain nojalla ja kaikki niille kuuluneet sitoumukset, varat ja velat siirtyisivät yleisseuraantona sote-maakunnalle. Esityksessä sote-maakuntiin siirrettävien kuntayhtymien jäsenkunnille ei maksettaisi korvausta omaisuuden siirtymisestä, mikä aiheuttaisi sen, että jo kunnilla olevat velat jäisivät kuntien vastuulle samalla kun rahoitusasema heikkenisi ja omaisuus siirtyisi maakunnille - syntynytä tilannetta ei voida pitää kestäväenä ja tarkoituksenmukaisena.

Kaupungin omaisuus tulee korvata täysimääräisesti. Kompensoitaviin kustannuksiin on luettava perustuslakivaliokunnan edellyttämällä tavalla kunnilta siirtyvä irtain omaisuus ja kuntayhtymien peruspääomaosuudet täysimääräisesti. *Sairaanhoitopiirien/ kuntayhtymien maapohjat pitää säilyä kaupungin omistuksessa.*

3. Uudistuksen tuomat vaikutukset kuntatalouteen ja valtionosuusjärjestelmään

Ehdotuksen mukaan kunnilta valtiolle siirtyvät kustannukset laskettaisiin vuoden 2021 tilinpäätöstietojen ja vuoden 2022 talousarviotietojen perusteella. Keskiarvotiedon käyttöä perusteellaan satunnaisvaihtelun tasaamisella. Vuoden 2021 ja 2022 tietojen käyttäminen esitetyn rahoitusmallin pohjana merkitsee, että koronaepidemian kustannuksia lisäävät kustannukset ovat mukana kuntakohtaisissa sote-kustannuksissa ja siten vääristävät laskentaa.

Uudistus muuttaa kaupungin verotulojen ja valtionosuuksien suhdetta. Uudistuksessa kaupungin suhteellinen velkaantuneisuus lisääntyy. Tällä on vaikutusta kaupungin investointien rahoitukseen ja investointikyvyn turvaamiseen. Lakiluonnoksessa ehdotettu +/-100 €/as enimmäismuutos on liian suuri muutos ottaen huomioon kaupungin tämän hetken taloudellisen tilanteen ja erityisesti koronaepidemian vaikutukset.

Uudistuksessa kuntien veropohjaa heikennettäisiin leikkaamalla kuntien saamaa osuutta yhteisöveron tuotosta nykytasoon verrattuna. Yhteisöveropohjasta tehtävän leikkauksen taso tulee määrittää selvästi lakiesitystä matalammalle tasolle. Valtionosuusrahoituksen määräytymisperusteiden pitää olla myös keskuskaupunkien elinvoiman ja hyvinvoinnin näkökulmasta kannustavia. Kiinteistöveron ottamista verotulotasauksen piiriin ja yhteisöveron leikkaamista ei voida pitää hyväksyttävänä kaupungin näkökulmasta.

Enimmäismuutostasauksen pitää olla lähempänä +/- nollaa (esityksessä +/- 100 €/as on liian suuri). Kiinteistöveron ottamisista verotulotasauksen piiriin ja yhteisöveron leikkaamista ei voida pitää hyväksyttävänä samalla kun kunnallisveron painoarvo pienenee.

Lahden kaupungille siirtymätasauksen rajoitin tarkoittaisi laskennalliseen palvelutarpeeseen perustuvaan tasoon nähden vajausta siirtymäaikana arviolta yli 50 milj. euroa ja edelleen tämän jälkeen vuositasolla noin 17 milj. euron vajausta laskennalliseen tarpeeseen nähden. 10 vuoden tarkastelujaksolla vaje laskennalliseen tarpeeseen on jo yli 100 milj. euroa. *Esitettyä 7 vuoden siirtymäajanjaksoa tulee lyhentää ja sitä ei voida pitää oikeudenmukaisena.*

4. Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen vaatii rahoitusta

Sote-maakunnan rahoituksesta 1% määräytyy hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen perusteella. Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen roolia ja velvoitteita pitää selkeyttää kunnan osalta ja kuntien hyte-rahoitusta olisi lisättävä ja korvamerkittävä.

Kuntien merkittävä rooli hyvinvoinnin ja terveyden edistämisessä tulee huomioida ja varmistaa että kunnilla on sen toteuttamiseksi riittävät taloudelliset resurssit ja osaaminen. Hallituksen esityksen psykologien ja kuraattoreiden hallinnollista siirtoa koskeva osuus vaarantaa oppilas- ja opiskelijahuoltolain ja LAPE- muutosohjelman mukaisen varhaista tukea ja yhteisöllisyyttä painottavan opiskeluhoillon kehittämistyön, irrottaa työntekijät pois työn tekemisen kentästä ja vaarantaa työvoiman saatavuuden sekä yhdyspinnoilla tehtävän hyte-työn. Nämä palvelut on tärkeää säilyttää kunnassa ja tämä on huomioitava rahoituksessa.

Kaupungin vastuu hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä on vaikeaa toimeenpanna käytäntöön, jos riittävää rahoitusta ei ole osoitettu ja kohdennettu hyte-työhön pitkäjänteisesti. *Esityksessä ehdotettu yhteinen vastuu voi johtaa epäselvyyksiin. Lakiluonnokseen pitää laittaa selvästi vastuutaho ja näin myös painottaa sote-maakunnan alueen yhteistä hyte-työtä ja suunnittelua.*

5. Monituottajuuden jatkuminen on sote-uudistuksessa turvattava

Palvelujen hankkimista yksityiseltä palveluntuottajalta ja niitä rajoittavat säädökset ja velvoitteet ovat epätarkasti määriteltyjä ja aiheuttavat tulkintaa. Toiseksi säännökset riittävästä omasta tuotannosta ovat monissa kohdin tarpeettoman tiukkaa ja valtion ohjaus voi johtaa toimivien monituottajamallien ja julkisen, yksityisen ja 3. sektorin yhteistyön heikentymiseen.

Lahden kaupungissa monituottajuudella sekä yhteistyöllä eri toimijoiden kanssa on voitu lisätä palvelujen tuottavuutta ja osaltaan hillitä sote- kustannusten kasvua ja hakea uusia, ketteriä toimintatapoja. Sote-maakunnan järjestäjänä pitää saada vapaasti määritellä palvelujen, alueelliset erityispiirteet huomioiva, tarkoituksenmukaisin ja asiakaslähtöisin tuotanto- ja toimintatapa.

6. Muutoskustannuksiin ja valmisteluun riittävä rahoitus

Uudelle maakunnalle on arvioitu vuosien 2021- 2023 monia uusia kustannuksia mm. hallintoon, sopimusten hallintaan ja yhdenmukaiset ict- ja tiedon hallinnon kustannukset, maksujen ja palkkojen harmonisointiin sekä kiinteistöjen vuokraukseen liittyvät kustannukset. Sotemaakuntien hallinnolliseen valmisteluun ja erityisesti tukipalveluiden kuten tilojen ja ICT-järjestelmien selvittämiseen ja yhdenmukaistamiseen tarvitaan huomattavaa muutosrahoitusta.

Nykyisessä rahoitustilanteessa kaupungit eivät voi lähteä rahoittamaan sote-maakuntien uudistustyötä. Lisäksi jo osaltaan toteutuneet muutoskustannukset tulee huomioida ja kompensoida täysimääräisesti.